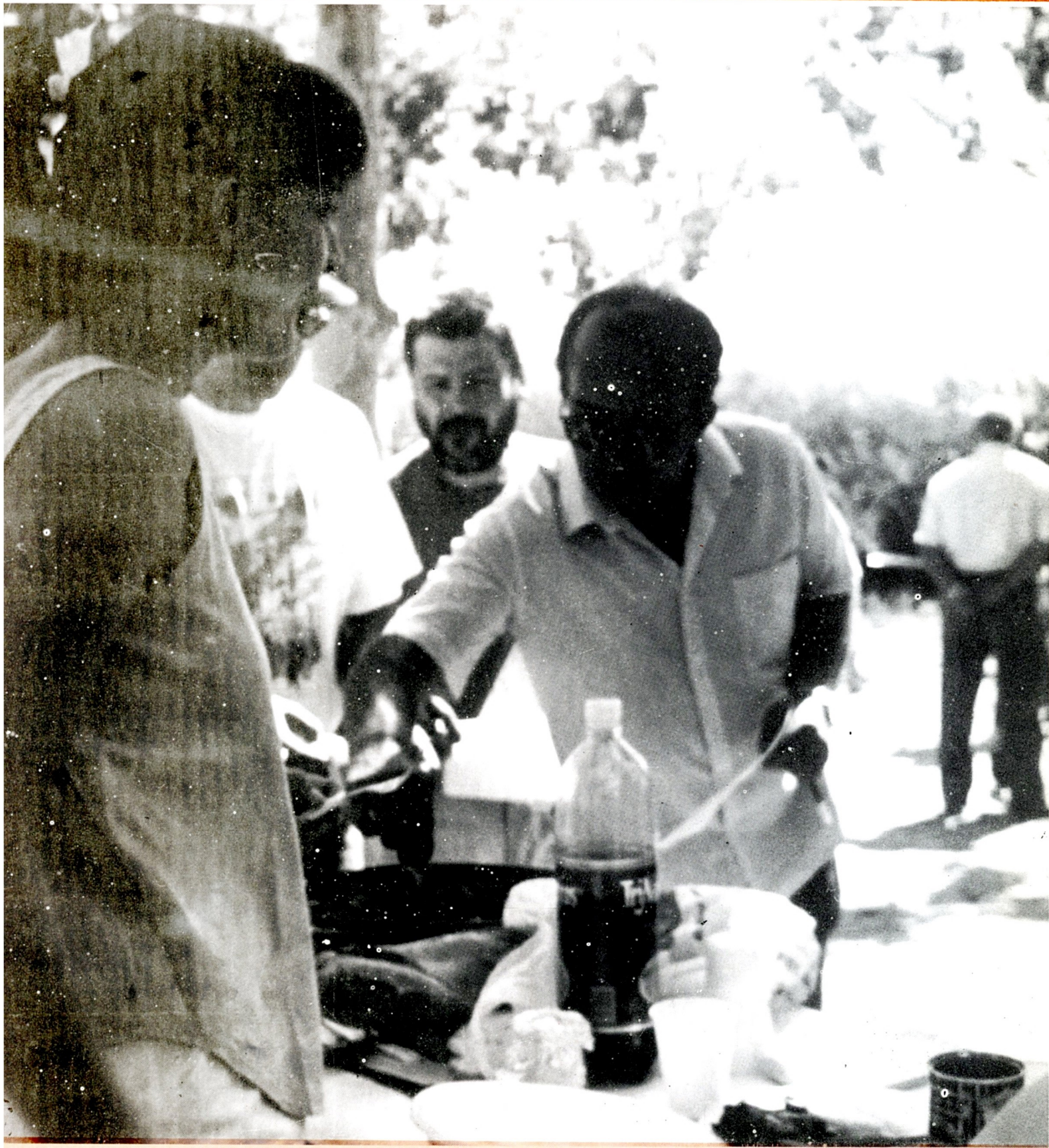

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I
INFORMACIÓ LOCAL

LA

FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFORMACIÓ
LOCAL

NÚMERO 147

SETEMBRE 1993

EDITA: AGRUPACIÓ
CULTURAL "LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDASEGONA ÈPOCA
DIPÒSIT LEGAL : L- 264-1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

Ajuntament d'Artesa de Lleida

Membre de:

(≡) ACPC
Associació
Catalana
de la Premsa
Comarcal

PÒRTIC

De tant en tant, a l'Estat espanyol es desfermen unes campanyes dirigides contra els nacionalismes perifèrics, però d'una manera especial contra Catalunya, ja que és ací on el nacionalisme popular (no el de partit) té més arrelament. Ells ataquen sistemàticament els nacionalistes, referint-se, aquí, als de CiU, però no ens enganyem, totes aquestes campanyes van adreçades al fet diferenciador de Catalunya i a la lenta evolució (per nosaltres gairebé inapreciable) de la cultura catalana que, encara que sigui lenta, els desespera. Tant anys i panys de maldar per aconseguir de grat-per-força una Espanya uniforme (una sola llengua, una sola cultura), els irrita no haver-ho pogut aconseguir, i això que els semblava tenir tots els trumfos a la mà.

Estem parlant, és clar, de la *Dreta Espanyola*, dels hereus del franquisme, malgrat ara els agrada dir-se democràtics, tornarien a aixecar l'espasa per impedir qualsevol mena de recuperació nacionalista dels antics petits estats ja fa segles conquerits i espanyolitzats fins on els ha estat possible. A ells els sembla que dins l'Estat espanyol tothom s'ha de sentir espanyol amb les seves mateixes vibracions i amb el seu mateix neguit de procurar que tothom, dòcilment, renunciï a les cultures i els llenguatges *regionals* que no serveixen per res més que per portar conflictes: *Si eres español, habla la lengua del Imperio* i no poden entendre per què encara no n'hagim fet cas.

No ens enganyem, però, aquest sentiment espanyol d'uniformitat és compartit tant per la gent de dreta com per la gent d'esquerra, els uns potser el manifesten d'una manera més visceral, però els altres també déu n'hi dó, ja que en no voler escoltar mai les nostres raons els sembla que la **raó** és sempre seva.

Els articles que apareixen a les planes de **LA FEMOSA** reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants

L'11 DE SETEMBRE,

UNA FESTA REIVINDICATIVA?

Per alguns, l'11 de Setembre, és un dia de festa com qualsevol altra festa, diumenge o diada. Per altres, és la FESTA NACIONAL DE CATALUNYA que cal assenyalar d'una manera especial i per això en diuen la DIADA i posen la bandera de Catalunya al balo o finestra de casa seva com a únic senyal del seu catalanisme. Per altres, però, l'11 de Setembre, és el dia en que es commemora el darrer dia de Catalunya com Estat independent i, per això mateix, aprofiten aquesta jornada de festa per a reivindicar (altre cop) la independència política del nostre país.

oo

A les fotografies és poden veure els cartells reivindicatius que, en aquest darrer 11 de Setembre, omplien els carrers del nostre poble.

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

NOTES I NOTÍCIES / 4

AMB POQUES PARAULES / 7

Per Felip Gallart i Fenàndez

EL FRACÀS DE LA FESTA

MAJOR / 8

Per A. Costafreda

MOTS ENCREUATS / 10

Per M. N.

A L'AMERICANA / 12

Per Felip II

JA TENIM EQUIP !!! / 13

Per C.F.S. Artesa de Lleida

LA DECADÈNCIA D'ARTESA / 15

Per Pere Arnau

LA ROSA DELS VENTS / 16

Per Lídia Solé

FOLKLORE ARTESENC / 17

Per A. C.

PORTADA:

El jurat del quinzè concurs artesenc de cassoles, fent el "tastet".

NOTES I NOTÍCIES

TERCERA TRANSCANAL D'ARTESA DE LLEIDA

La **transcanal d'Artesa de Lleida** estava prevista dins els actes de la Festa Major, però com a conseqüència del fred i mal temps que va fer, la comissió organitzadora va creure oportú traslladar-la de dia tot esperant que el temps millorés.

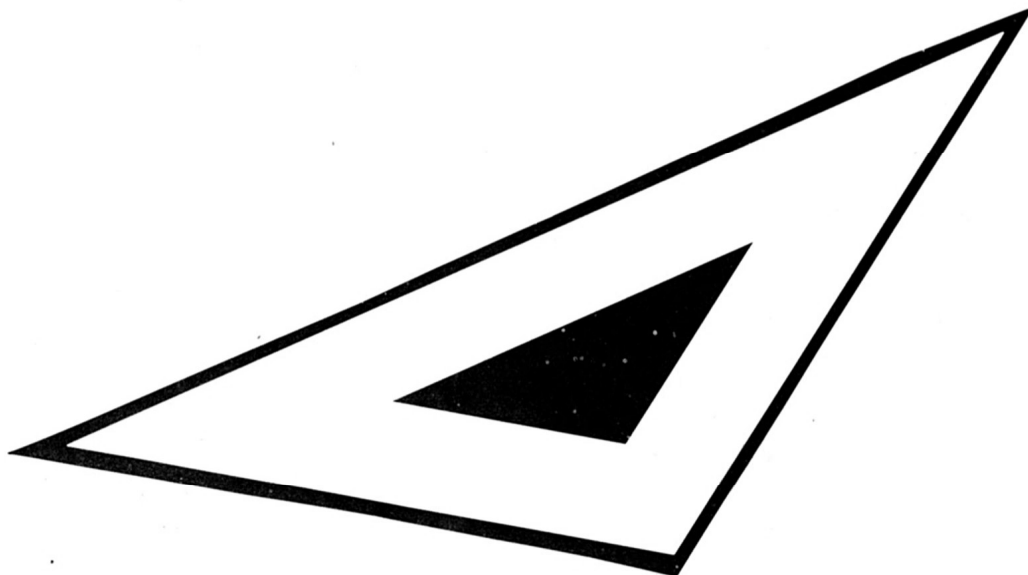
Així el dia 5 de setembre a les 5 de la tarda va tenir lloc la tercera **Transcanal d'Artesa de Lleida** amb un recorregut que va anar des del pont del camí del Collet fins al Ramalú.

Gran quantitat de ... podríem dir-ne "rques" en total 10, van baixar pel Canal, completes de gent jove amb ganes de passar-s'ho bé i divertir-se.

Els premis varen ser per als següents participants:

- **La turbonàutica.- premi a l'originalitat**
- **Els xupetaires.- premi als més ràpids**
- **Els Fantasmes.- premi a la disfressa**
- **Els Pirates.- premi al darrer**
- **ELs Supermans.- premi a la males-trugança**
- **La trans-oceànica.- premi al guarniment**

Tothom va ser premiat bé sigui, per haver obtingut un dels premis esmentats o bé per haver participat, consistint els regals en llibres i vals que podien bescanviar-se a les llibreries d'Artesa per material escolar.

11 DE SETEMBRE

DIADA NACIONAL DE CATALUNYA

El dia 11 de setembre, Artesa de Lleida, celebra el dia Nacional de Catalunya, amb un concurs de cassoles de tros, que té lloc al Passeig de Sant Ramon.

En l'esmentat concurs hi participa un elevat nombre d'artesencs, amics i parents, molts dels quals es cuinen la seva cassola, i molts altres van a buscar-la a la cassola gegant que prepara l'Ajuntament d'Artesa per tot aquell que vulgui menjar-ne.

Un total de 30 cassoles de tros varen participar al concurs, les quals van rebre 2.000 ptes. en concepte de participació, resultant premiades les següents:

Premi a la millor presentació:

Colla del Bon Tec

Premis Categoria Absoluta:

1r. Premi.- colla de l'Isidre Olomí Par

2n. Premi.- colla Els Llops

3r. Premi.- colla de Josep Simó

Premi Categoria Juvenil :

1r.- Premi.- colla del Carles Gallart i Ramon Besora

2n.- Premi.- colla de l'Ada Mor Seró.

Per acabar d'arrodonir la Festa a les del vespre al recinte de les Piscines es va du a terme una **cantada d'havaneres** a càrrec del **grup Tramuntana**, acompanyada, com no, del tradicional cremat de rom.

QUINZE CONCURS DE CASSOLES:
Cassola guanyadora del premi
a la millor presentació

FILTRES ALS DIPÒSITS MUNICIPALS D'AIGUA

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida, va procedir mitjançant decret d'alcaldia del dia 7 de setembre a adjudicar l'obra de **Construcció de filtres als dipòsits municipals d'aigua potable** a l'empresa CODES S.C.C.L. per tal d'intentar cercar una

sol.lució al problema de la mala qualitat d'aigua que pateixen la gran majoria dels municipis, i que enguany ha estat molt manifesta al nostre municipi, durant el període estival.

11 DE SETEMBRE: dones preparant la cassola popular.

AMB POQUES PARAULES

Porcioles

La mort de Josep Maria Porcioles, alcalde de Barcelona entre 1957 i 1973, ha aixecat un seguit de manifestacions de reputats polítics i algun alcalde lloant la seva figura històrica i, ironies del destí, la seva catalanitat, Déu ni do! Posat durant molts anys com exemple d'especulació urbanística, clientelisme i de submissió satisfeta a un règim anticatalanista i dictatorial, ara ens el volen servir amb safata de plata com a distingit prohóm del nostre país.

Pertanyo, afortunadament, a aquelles generacions que no els calgué viure els durs anys de la postguerra. No tinc tampoc uns coneixements prou amplis que em permetin fer una valoració crítica d'aquest personatge, pel qual, ho he de confessar, no sento la més mínima simpatia. Penso, però, que hi ha coses que no es poden posar dins del mateix sac. El judici històric no pot ser el mateix quan vagi referit al col.laboracionisme dels aprofitats, o cap a aquells que defensaren, amb la vida fins i tot, un concepte de societat més oberta, i tolerant que el del senyor Porcioles. Unes persones que malauradament ningú, o gairebé, no recorda, almenys amb tanta faramalla com la que es dedicà al referit Porcioles

Si volem que les futures generacions siguin educades d'acord a uns valors democràtics, no hem de canviar ni silenciar cap passatge de la història, per dolorós que sigui. Cal dir les coses pel seu nom, amb rigurosa exactitud. Hem de mantenir un respecte exquisit vers la veritat. No es tracta de revengismes de cap ordre, però tampoc de permetre que ens estabalin més amb la mistificació del franquisme en nom d'una vaga reconciliació nacional que ja fa prou temps s'ha assolit. La Dictadura franquista i tots aquells que la serviren, d'una forma o altra perpetuaren un règim basat en l'opressió sistemàtica del drets més elementals, individuals i col·lectius. Dir una altra cosa, amb totes les excepcions i puntualitzacions que facin al cas, seria faltar a la veritat i una manca de respecte a la nostra història.

Felip Gallart i Fernàndez

EL FRACÀS DE LA FESTA MAJOR

No fa gaires dies que, tot fullejant la premsa diària, em vaig fixar en un escrit que deia, més o menys, això: *els ajuntaments ja no poden fer front als costos cada dia més elevats de les orquestres, conjunts i grups d'animació...* El mateix escrit deixava entendre que, per aquest motiu, els ajuntaments es veurien obligats a suprimir intervencions o actes importants dins d'aquestes festes. Com que en llegir això la nostra Festa Major estava al caure amb un programa molt retallat i poc atractiu, la notícia no em va sorprendre ni gens ni mica.

D'ençà dels ajuntaments democràtics, impulsades per aquests, es van començar a fer arreu, tota mena de festes populars de participació multitudinària com no s'havien fet mai al nostre país. Paral·lelament a això, van començar a sortir (també arreu) una munió de grups i grupets (diables, titellaires, grallers, animadors per la canalla etc. etc.) al marge dels conjunts musicals i les orquestres, en un principi del tot *amateurs* i que, sense gaires pretensions oferien els seus serveis a qui vulgués contractar-los. Com que la demanda era forta, aquests grups es van anar especialitzant i al mateix temps capitalitzant amb estris, vestimenta aparells de so etc. tot dins un intent de fer d'aquella feina vocacional, la seva professió. Fins aquí la cosa sembla ben lògica, però és en aquest mateix punt on tot comença a canviar, ja que,

per a viure dignament de la feina que han triat, han de cobrar cada cop més per les seves actuacions i si el grup en qüestió té requesta, sembla també lògic que la vulgui aprofitar per a posar més alt el llistó de la seva cotització. Fet i fet, doncs, els grups professionalitzats no solament han de cobrar més per a viure, sinó que també ho han de fer per poder adquirir nous materials per a donar al grups més solvència.

Per un altre costat, els ajuntaments dels pobles petits, s'han deixant endur (massa sovint) pels bons resultats de les festes obertes (gratuïtes) perquè la gent hi ha respost amb veritable entusiasme. Davant la gran oferta de grups i grupets de tota mena (que molts cobraven poc més que el cost del seu desplaçament) les festes s'han omplert d'actes de molt distinta mena, amb programes atractius i per aquest mateix motiu, exitosos.

Degut principalment a tot això, la gent ens hem acostumat a anar a tot arreu de franc i ens sembla el més normal del món que les festes les organitzi l'ajuntament i que es paguin de les arques municipals. Hem perdut a poc a poc (però cal dir que sense cap remordiment), no només el costum de passar per taquilla, sinó també el de posar-nos a treballar per organitzar (també nosaltres) una festa. Tan mal acostumats estem que si (com ha passat enguany) no ens fan, per la Festa Major, allò que ens agrada més, ja estem

disposats a criticar-ho tot..

El fracàs de la darrera Festa Major no és degut exclusivament al mal temps (el mal temps, en tot cas, és només l'excusa), ja que d'antuvi ja era previsible; previsible, fins i tot, amb bon temps. I no calia ser cap llumera per a intuir-ho, sinó que n'hi havia prou en conèixer una mica el tarannà col·lectiu. Anar de més a més (de bo a millor) tothom s'hi acostuma amb facilitat i àdhuc hom pot rebre felicitacions: *collonut, tio!*, Però anar de més a menys (malgrat que això fos la voluntat de molts) és una cosa, que no plau mai a ningú.

Crec que, per a fer revenir el carro a la trilla, ens hauríem (o ens haurien) de tornar a costumar (poc a poc, és clar, any darrera any) a tornar a passar per taquilla. Molts actes podrien ser gratuïts, però d'altres haurien de ser de peatge.

Això de voler la dona borratxa i el vi al vissell, no pot ser ni aquí ni enlloc. Totes les coses tenen un preu, pagar-lo ja depèn de la voluntat de fer una bona festa major o no, i no cal donar-hi més tombs. La manera de recaptar els diners, ja és una altra cosa.

A. Costafreda

QUINZE CONCURS DE CASSOLES:

Cassola amb guarniment.

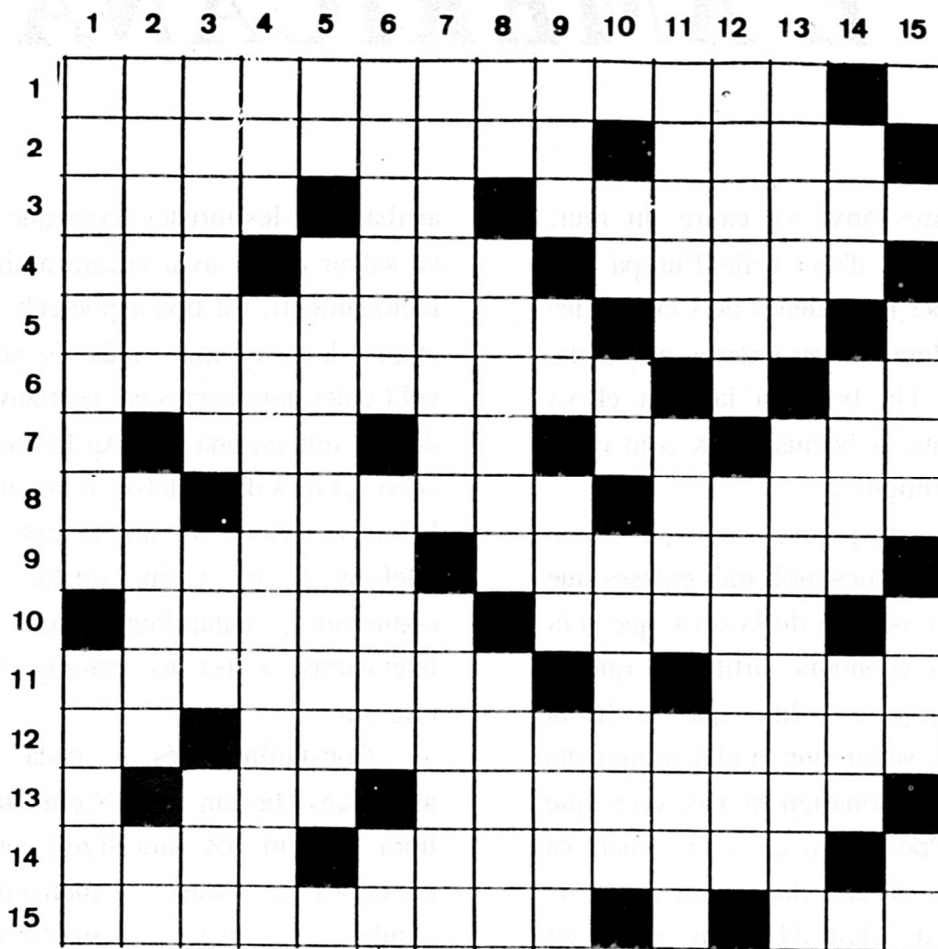
MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1-. Que fa caricatures. Incògnita d'una equació. 2-. En plural, per elevar. Germà de Moisés. 3-. Si no vols despentinar-te posa't això. Símbol de l'actini. Membres d'una revolta de camperols i artesans pobres que tingué lloc al Llenguadoc a partir de 1360. 4-. Nom de consonant. Poseu Auaa. Pregó, publicació en veu alta. 5-. Rural. Formiga molt rara. Cent. 6-. Procés termodinàmic. La tercera. Nom de consonant. 7-. Consonant. Resistent, fort. Consonants de Nora. Mil cent. A la matrícula d'Andorra 8-. Prefix llatí que significa separació. Nudismes. Formada "aire. 9-. Regió històrica d'Europa dividida pels actuals estats de Grècia, Algèria i Turquia. Albert ... (1855-1916) important metge i científic alemany. 10-. Al revés, locució llatina que significa *en el mateix lloc*. Que no estan plens. La primera. 11-. Classe, condició social. Dissetena lletra de l'alfabet català. També, així mateix en llatí. 12-. Vocal repetida. De forma mesquina. 13-. El 10 romà. Unitat de temps o bé conjunció. Andrés de ... (1508-1568) navegant basc que inicià la ruta de Ponent. 14-. Antiga Pèrsia. Estat morbós produït per l'opi. La primera. 15-. Restablir, recuperar. Pot ésser llatina o grega. Clorur de sodi.

VERTICALS

1-. Velocitat, llestesa. Sortir. 2-. Després de *els* poble del Segrià. Al Diari de Barcelona també se li dona aquest nom que l'agafà del seu fundador. Nota musical 3-. Rei visigot que es convertí al catolicisme. Agència de transports terrestres. Hi ha molta gent que en té un tros. 4-. Conegutíssim impost. Anunci i efecte d'anunciar. 5-. Nom de la lletra K. En plural, pel bé d'altri. Vocal. 6-. Al revés crescuda del riu. Ramalho polític portugués president de la República (1976-1985). Pronom personal. 7-. Dormilegues. Natural d'Inca. 8-. Mamífer asiàtic totalment extingit. Manlleven, empen. Multitud popular. 9-. Consonants consecutives. Per cridar l'atenció. Al revés, petó, besada. Al revés, raig d'una roda. 10-. La tercera. Unió catòlica. nau cents. Al revés, nord-americà. 11-. Sagrada. Càseum. Peça de fusta que va fixada al jou. 12-. Illa d'Oceania d'origen volcànic. Judiquem, considerem. 13-. Secà, estèril. En diminutiu, trocets llargs i prims de fusta. 14-. Moviment oscil·latori. Al revés, terreny de joc de la boxa. Nom de consonant. La primera. 15-. Ics o Xeix. Consonant que pluralitza. Confederación Española de Derechas Autónomas. Mat tot desgavellat. Article contracte.

SOLUCIÓ

VERTICALS

- 1-. Celentat. Eixir 2-. Alamus. Brusli. Re. 3-
- Recared. Att. Mas. 4-. Iva. Anunciament. 5-
- Ca. Altruïsmes. A. 6-. Riuada. Eanes. Tu. 7-
- Tocasons. Inquer. 8-. Ur. Ampren. Turba. 9-
- Rst. El. Bes. Radi. 10-. I. Uc. Mc. Ianqui. 11-
- Sacra. Casl. Ansl. 12-. Tahiti. Estimem. 13-
- Arida. Arestetes. 14-. Ona. Ring. Ena. A. 15-. X.
- S. Ceda. Amt. Al.

HORIZONTALS

- 1-. Caricaturista. X. 2-. Elevadors. Aaro. 3-
- Laca. Ac. Tuchins. 4-. Ema. Auaa. Crida. 5-
- Ruralisme. Ata. C. 6-. Isentròpic. I. Ge. 7-. T.
- Dur. Nr. Mc. And. 8-. Ab. Nuses. Aeria. 9-
- Tracia. Neisser. 10-. Insitu. Buts. A. 11-
- Estament. Q. Item. 12-. II. Mesquinament. 13-
- X. Mes. Urdaneta. 14-. Iran. Tebaisme. A. 15-
- Restaurar. I. Sal

A L'AMERICANA

No fa pas gaires anys va caure un mur, separava les dues parts d'una vella Europa que havia estat trillada per les cadenes dels tancs i les botes dels soldats durant dues guerres mundials, en cinquanta anys. Un bon dia la gent el va començar a desmontar a bocins petits com quan fan el seu cau les formigues.

Però de fet per a mi ja feia temps que estava amenaçat de ruïna, persones molt més enteses que no pas jo, que no ho sóc, han dit la seva: que si la fallida s'un sistema econòmic artificial, que si l'esgotament del projecte polític que hi havia darrera, etc. A ben segur que molts arguments prou assenyats els hi donarien la raó, cosa que també jo faig, per per a mi, el primer mall va començar a colpejar un bon dia alguns d'aquests pacífics ciutadans de l'Est d'Europa, va poder agafar alguna de les moltes emissions de les canals de televisió per via satèl·lit, o canals tradicionals que venien més enllà de les seves fronteres.

Els capitosts de torn no varen poder posar murs al cel, i la màgia de les imatges varen anar minant les parets del mur, a poc a poc, sense presa i sense pausa. Els valors que portaven aquesta gent, eren ja per si mateixos difícils de defensar, doncs no hem de d'oblidar que eren poc agraiïts (al menys per a la majoria, doncs sembla que també hi ha una minoria que n'ha tret les butxaques prou plenes), però a poc a poc varen haver de retirar-se davant l'allau consumista de la societat capitalista de finals del segle XX, en la que tot s'ho val si aconseguixes tenir la casa o el cotxe més valuós que el del veí, i pots fer més viatges, i amb un millor tren de vida.

Al nostre país no va fer falta tombar cap mur, abans que la televisió en blanc i negre havien

arribat els i les turistes (cosa que a ben segur ens va salvar d'anar avui encara amb les cartilles de racionament), i a poc a poc se'ns va despertar el cuquet de gastar més i més. De petit quan veia les pel·lícules americanes em semblava totalment fora de lloc que en una mateixa família tinguessin dos cotxes, i més d'un telèfon, o una televisió per cada habitació. Avui si no compto malament, de telèfons ja en tenim quatre, un d'ells amb contestador, naturalment dos cotxes i dues televisions, i no us estranyessiu que encara criessin.

Consumim més i cada dia som més americans, bevem Coca-Cola, amb tot i a tota hora, fumem ros (ara ligh), ens mudem amb pantalons texans, mengem palometes, hamburgueses i patates amb ketchup (no pas salsa de tomàquet), i fins i tot els cigalons (*caragillos*), ja no es fan amb el conyac del Penedès, sinó amb whisky. Tot gràcies a les pel·lícules i les sèries que prou bé que ens ensenyen el que hem de fer per a semblar-nos als ciutadans del país més poderós del món. Però tot això té un preu.

Preu que no el podem pagar ni amb pessetes ni amb dòlars, per que solament cal obrir les pàgines dels diaris per a veure que sovint, no solament hem incorporat totes aquestes modes sinó que per a que la pel·lícula sigui el més pareguda a la que veiem dia rera dia, ja comencem a tenir el que hi mancava. Així ja tenim, entre d'altres, amb els violadors-assasins d'Alcàsser, o els esquarteradors de Vallfogona de Balaguer, ben bé ja no ens falta res per tenir els personatges i l'argument per a una pel·lícula americana. Bona?

Felip II

JA TENIM EQUIP !!!

En tot escrit el més difícil és començar, nosaltres ho farem d'una manera força original: *Es posa en coneixement de tots els veïns que* (inici de frase extret d'un pregó de l'agutzil) un grup de joves d'Artesa hem creat un equip de futbol-sala per participar

en competició oficial. Aquesta temporada començarem a la tercera categoria provincial i els partits els disputarem a la pista poliesportiva els diumenges a les 12.30 del migdia.

El calendari de partits de l'equip serà:

Calendari C.F.S Artesa de Lleida

DIA	HORA	PARTIT	DIA	HORA
9-10	16,00	CENTRO EXTREMEÑO - ARTESA	13-2	12,30
17-10	12,30	ARTESA - MRW (Alcoletge)	19-2	17,00
23-10	18,00	ARAFERMA - ARTESA	27-2	12,30
31-10	12,30	ARTESA - ALGUAIRE	5-3	18,00
6-11	16,00	SEUR - ARTESA	13-3	12,30
14-11	12,30	ARTESA - ALFARRÀS	19-3	18,00
21-11	12,30	ARTESA - TERMENS	26-3	18,00
28-11	12,00	MASSALCOREIG - ARTESA	10-4	12,30
11-12	17,00	INGAS CLIMA - ARTESA	24-4	12,30
19-12	12,30	ARTESA - ALFÉS	1-5	12,00
8-1	18,00	ALMACELLES - ARTESA	15-5	12,30
16-1	12,30	ARTESA - ALCARRÀS	22-5	12,00
22-1	18,00	TORRES DE SEGRE - ARTESA	29-5	12,30
30-1	12,30	ARTESA - L'INFINIT (Termens)	4-6	18,00

Donat que creiem que hi ha un gran desconeixement del reglament del futbol-sala, tot seguit adjuntem un resum de les regles més diferenciades respecte al futbol.

-Cada equip disposarà de 5 jugadors al camp, un dels quals farà de porter. En el cas que un equip quedés reduït a 3 jugadors se suspendrà el partit. El màxim de jugadors inscrits en acta serà de 12 i el de canvis il·limitat.

-Hi haurà un àrbitre i un jutge de taula.

-El partit durarà 40 minuts dividits en 2 parts de 20 amb 10 minuts de descans entre elles. Els capitans, tècnics i entrenadors podran sol·licitat 1 temps mort d'1 minut en cada part.

-El servei de banda es farà amb les dues mans i els peus del servidor estaran perpendiculars a la línia. No podrà fer-se gol directament ni fent rebotar la pilota en el porter (ídem pel córner).

-El córner es treurà amb les dues mans i amb els peus seguint la forma de l'angle.

-El servei de porta el farà el porter amb la mà des de l'interior de l'àrea i es considerarà correcte quan la pilota surti de l'àrea i toqui a terra o a un jugador abans de travessar la línia de mig camp. Si no surt de l'àrea es repetirà el servei i si traspassa el mig camp serà falta.

-Al porter sols se li podrà cedir una vegada la pilota sense que la toqui cap jugador de l'equip contrari. La intervenció del porter en qualsevol jugada fora de l'àrea serà falta.

-Es disposa de 5 segons per executar qualsevol falta o servei.

-Cada equip podrà en cada part fer 5 faltes acumulables amb dret a formació de barrera. A partir de la 6 no es podrà formar barrera i la màxima distància a la qual es traurà la falta serà de 12 m. de la porteria.

-Quan un jugador faci 5 faltes serà expulsat però podrà ser substituït per un altre jugador.

Aprofitem l'avinentesa per donar les gràcies a tots els que han col·laborat, tant econòmica com participativament, en la creació de l'equip, ja que sense ells no hagués estat possible.

Finalment, volem demanar el suport de l'afició d'Artesa per tal que vingui a animar l'equip. Recordeu que aquest és un equip fet per gent del poble pel poble: genuïnament artesenc!!!

CFS ARTESA DE LLEIDA

La decadència d'Artesa

Artesa, en aquests darrers anys ha perdut bona part del seu dinamisme en qüestions de cultura i d'esbarjo col·lectiu. Això que diem és potser el mateix que ha passat a tots els pobles petits en general, però del que nosaltres ens dolem ara és del nostre, ja que som aquí i no voldríem de cap manera anar endarrera quan les nostres aspiracions eren d'anar molt enllà.

Encara que sembla una contradicció (i segurament que hi és) mai com ara, al nostre poble no hi havia hagut tants grups i grupets que, en teoria (però només en teoria) haurien de generar activitats, ja que la raó de l'existència d'un grup és això, fer activitats que testimonien la seva existència, passa però, que la immensa majoria d'activitats d'aquests grups és només la de satisfer als seus mateixos associats. Diríem, doncs, que són activitats que passen desapercebudes pels qui no formen part d'aquells o d'aquests grups. De tota manera no són activitats culturals en el sentit estricte del mot, preocupats per la cultura general del poble, sinó que en tot cas, són activitats reservades als propis interessos com les activitats que fa l'*Associació de Pares d'Alumnes (ÀPA)* o només de caire esportiu com *Societat del Caçadors*, *El Club de Bitlles* o el *Club de Billar*, del mateix caire, però d'una altra mena hi ha els del futbol, futbol sala i el basquet i encara i podríem afegir els *Amics del Motor*. Hi ha els *Jubilats* que és tota una altra cosa, i que no cal fer-hi cap més comentari i d'unes activitats de caràcter únicament lúdic hi ha la *Comisió de Festes*, que no és ben bé una agrupació sinó una delegació de l'Ajuntament.

De Grups culturals pròpiament dits a Artesa només hi ha l'*Agrupació Cultural La Femosa*, ara

apunt de fer fallida a causa de la manca de recanvis generacionals i per això mateix, pel cansament dels seus components. Hi ha també l'*Alternativa Ecològica d'Artesa* que treballa per mantenir un espai net i per això mateix pel reciclatge de materials de deixalla. Aquest grup que ocupa un espai nou i que comença a estar de moda a tot el món, segurament arrelarà amb força i en el futur podria generar a Artesa activitats culturals fora de l'espai que l'ha fet néixer. Tenim encara l'*Associació de la Dona* de recent creació i que per això mateix no sabem encara cap on tirarà ni si quallarà, de totes maneres sembla una agrupació força específica. I per acabar tenim ençà un embrió d'un futur agrupament, ja que es tracta d'un orfeó (de moment només assagen) i serà qüestió d'esperar la seva presentació pública per a parlar-ne com cal.

Tot plegat, malgrat aquest nombre de grups (confiem que no ens n'hem deixat cap), Artesa no fa la sensació de ser un poble actiu sinó ben bé el contrari, i tan de bo que ens equivoquem en fer aquesta reflexió sobre la decadència cultural d'Artesa, no vulgui comparar el nostre poble amb altres pobles encara menys actius, ja que a més de ser totes les comparacions odioses no solucionem en res el nostre problema. A Artesa tenim una manca d'activitats que, entre tots, hauríem de començar a solucionar.

Pere Arnau

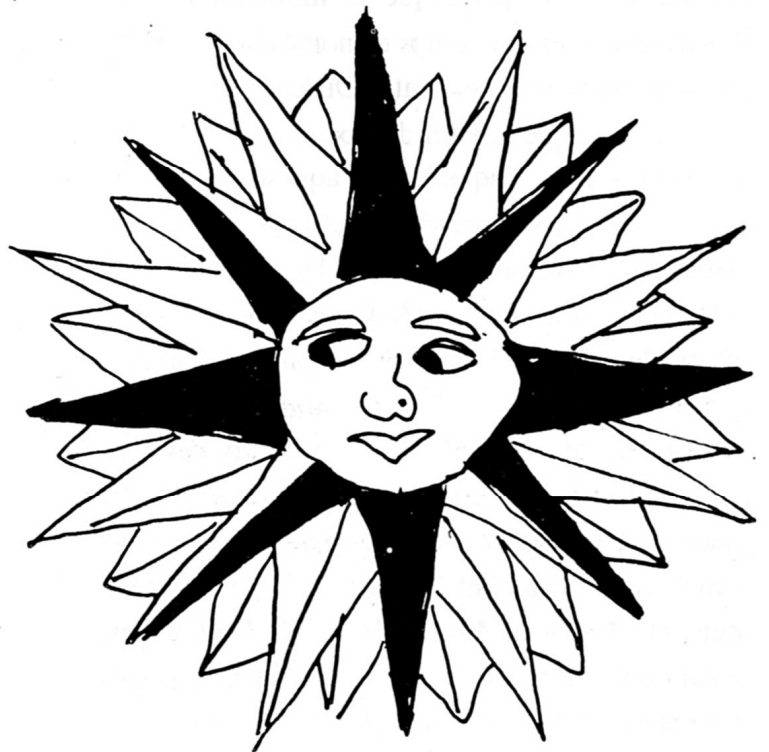
La Rosa dels Vents

Vuit vents hi ha a Catalunya
i solament un de lleidatà
la tramontana sí que bufa
però cap a l'Empordà

Deixem-nos de romanços
i preocupem-nos del nostre vent
que és fort a Catalunya
i dolent al Cap de Creus.

El llevànt la mou,
el seré la plou,
tots els vents de Catalunya
ballen més que un ou!

Lídia Solé, 11 anys

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (21)

ELS JOCS DE PALET

El *palet* era un altre instrument de joc, de forma discoidal, amb el qual la canalla desenvolupava alguns jocs com: *pam-i-toc*, *flendi*, *genquilla*, etc... La quitxalla se'ls construïa a partir d'un tros de taulís o rajola gruixuda i resistent d'uns vuit o deu centímetres de diàmetre més o menys, ja que depenia dels gustos de cadascú. Els palets que es feien servir per a la *ginquilla* o l'*escarranxa* eren sempre més petits.

A diferència d'altres estris de joc, aquest no servia com a moneda infantil per intercanviar objectes.

A PAM-I-TOC

Aquest entreteniment era gairebé igual que el *pam-i-toc* de boles, només es diferenciava que el palet era llençat amb la mà, mantenint-se el jugador o jugadora sempre dret, d'aquesta manera es procurava tirar el palet contra el de l'altre company tot intentant fer-lo caure aplomat per encertar-lo, encara que fos des de molta distància. Com en les boles, el *toc* era un punt i si el palet al rebot no se separava més d'un pam, eren dos punt.

FLENDI DE PALET

Entreteniment tant de nens com de

nenes, com tots els altres jocs de palet. Els jugadors o jugadores feien un flendi rodó, més o menys gran segons la categoria o destresa dels jugadors. Dins el flendi hi posaven les coses de *valor* que acordaven (sants, pataques... i a vegades, fins i tot, monedes de les més petites que corrien) i després es cobria tot amb terra per a dificultar la seva localització. Com en altres jocs es feia una ratlla a unes deu passes que és d'on sortia i que servia també per adeterminar quin jugador havia de sortir primer.

El joc consistia a tirar el palet al flendi amb força per a extraure de dins les peces amagades; el palet havia de picar el terra del flendi i, del rebot, sortir a fora (si quedava dins ja no podia tornar a tirar i el seu propietari/a, si en altres tirades havia tret res, ho havia de tornar al flendi), tots els objectes que hom aconseguia treure se'ls quedava, i quan un jugador/a aconseguia fer sortir alguna peça del flendi, tenia dret a tornar a tirar. Quan dins de la rodona ja no hi quedava res, recomençava el joc.

LA JOCA EL JAU

La *joca el jau* (joca'l jau, segons el parlar d'Artesa) hi podien jugar des de dos a un nombre no determinat de jugadors, però mai, per donar fruïdesa al joc, més de set o vuit. Era semblant al joc del flendi, però en aquest, en lloc de flendi es feia només un

enyal on s'hi col.locava un taulís plantat o un pot, alt, mig aixafat. Tots els objectes que es disputaven es posaven darrera aquests objectes que rebia el nom de *joca*. Des de la ratlla de sortisa (un cop determinat quin palet havia quedat més a la vora), els jugadors llençaven amb força el seu palet tot intentant desplaçar (com més millor) la joca del seu lloc, si això s'aconseguia, el jugador que havia tirat, es quedava tots els sants o pataques o el que fos que estaven més a prop del seu palet que de la joca (la joca manava en distàncies iguals) i així un jugador darrera l'altre fins que a la joca ja no hi quedava res. Si un cop, ja havent tirat tots els jugadors des de la ratlla, encara quedava alguna cosa a posició de la joca, aquesta es tornava a plantar al seu lloc i els materials que restaven es tornaven a posar al seu darrera i els jugadors (pel mateix ordre) tornaven a tirar des de la ratlla.

En aquest joc, la jugada que es considerava millor era quan el palet, tirat amb força, queia aplomat darrera la joca (sense car-la) copant així, d'un cop, tot el material darrera seu dipositat; això que tots ho intentaven, no gaires vegades s'aconseguia.

Avegades dos jugadors que havien de tirar un darrera l'altre, es posaven d'acord per anar a mitges en els guanyos. El primer intentava desplaçar la joca el més lluny possible sense preocupar-se d'on quedaria el seu palet, perquè el seu company, ja sense la nosa de la joca, podés copar amb comoditat la majoria dels objectes.

Algun cop que un jugador tirava amb tanta força el seu palet que desplaçava la joca i tots els materials lluny i esbarriats, es deia que havia *escarbotat*, fet una *escarbotada*.

LA GENQUILLA

Encara que en aquest entreteniment no estava limitat el nombre de jugadors, el normal és que hi juguessin de dos fins a quatre o cinc, nens o nenes. La "genquilla" era el nom del dibuix fet a terra o es jugava; un quadrilat pertit pel mig (de dalt a baix) i de dues ratlles trevesseres i paral.leles a la mateixa distància, fent de manera que quedessin sis quadres més o menys iguals i d'unes mides que podien oscil.lar entre uns 70x70 centímetres a un metre quadrat. El requadre tercer, l'últim de la filera de la dreta, era de descans per a tots els jugadors. El primer jugador (i després cada jugador al seu torn) tirava el palet dins del primer quadre (començant sempre per la dreta del dibuix) llavors entrava dins el quadre a peu coixet (l'altre peu no el podia tocar en cap moment a terra, com tampoc cap mà; només podia posar els dos peus a terra al quadre de descans), d'aquesta manera havia d'anar desplaçant el palet amb el peu cap el segon quadre i d'aquest cap al tercer. Al tercer que era el de descans, podia agafar-lo amb la mà i posar-lo al quadre següent, i altre cop a peu coixet havia d'anar empenyent-lo quadre darrera quadre fins a treure'l de la genquilla. Tot això s'havia de fer sense xafar mai cap ratlla amb el peu i procurant que al palet, en aturar-se no toqués mai cap ratlla. Si havia fet tot el recorregut correctament, llavors tornava a començar a tirar, tirant, ara però, el palet al segon quadre i feia el mateix recorregut de la mateixa manera. Llavors tirava el palet al tercer, al quart i fins al darrer. Si en algun d'aquests recorreguts el jugador o jugadora feia alguna inflacció, pagava, deixant pas a un altre jugador. Quan a un

jugador li tornava a tocar el seu torn, recomençava el joc en el mateix punt que havia pagat. Quan un jugador ja havia tirat el palet a tots els quadres i se n'havia sortit bé, passava a una segona part del joc: a *llemo*.

En ser a *llemo*, el jugador o jugadora que hi arribava, havia d'entrar a la genquilla (ara tocant els dos peus a terra) amb el cap enlaire i els ulls aclucats i d'aquesta manera havia de recórrer, d'un a un, els sis quadres (en el de descans podia aturar-se i mirar a terra). Podia caminar endavant, endarrera o de costat, tot valia, però això sí, en cap moment no podia aixafar cap ratlla. A cada passa, petita o grossa, que donava, el jugador havia de preguntar: *llemo?*, els altres jugadors o jugadores que no el perdien de vista li havien de dir si llemava o no (si aixafava o no una ratlla) i només quan li dien *no* podia donar una altra passa. Si en algun moment xafava una ratlla, pagava, però si feia tot el recorregut correctament, passava a la darrera part del joc, que consistia a *sarmar-se* un quadre.

Per complir la darrera part del joc, el jugador es posava d'esquena a la genquilla amb el palet a la mà. Un cop preparat d'aquesta manera, llençava el palet per sobre del seu cap dins la genquilla. Si el palet queia dins un quadre (si prèviament ja no estava "sarmat" o el de descans i al mateix temps no aixafava cal ratlla, el jugador passava a ser el *propietari/a* d'aquell quadre i, per això, hi feia un senyal que tots els altres havien de respectar, i el joc recomençava. El jugador que ja tenia un quadre *sarmat*, en passar pel "seu" quadre, podia tocar els dos peus a terra. Els altres jugadors, en trobar-se amb un quadre *sarmat* havien de demanar permís al seu propietari/a per passar-lo com els altres,

però si no els el donava, havien d'empenyer amb més força el palet perquè traspassés aquest quadre sense aturar-se, ja que si ho feia, el jugador pagava. Si el palet traspassava el quadre *sarmat*, el jugador també havia de saltar-lo. El joc, en teoria, s'acabava quan tots els quadres ja eren *sarmats*, però, com passava en la majoria de jocs, s'acabava més aviat el temps de jugar que el mateix joc.

L'ESCARRANTXA

L'escarrantxa era una altra modalitat de *genquilla* que també se'n deia *l'avió*, per la forma del dibuix on es jugava, el qual estava format per vuit quadres d'uns 50x50 centímetres, aproximadament, col·locats en aquests ordre: Els tres primers quadres eren un damunt de l'altre, verticalment en el sentit del dibuix, els altres dos (els núms. 4 i 5) treversers a aquests, de manera que la ratlla que separava els dos quadres quedava en la meitat del quadre tercer, el núm. 6, per sobre dels altres dos i perpendicular als tres primers, finalment tancava el dibuix el 7 i 8 col·locats de la mateixa manera que el 4 i 5, de manera que en veure el dibuix aquests quadres treversers semblaven les ales d'un avió.

El jugador que començava, llençava un palet petit dins el primer quadre, procurant que quedés com més centrat millor, ja que si per algun costat tocava una ratlla, pagava. Un cop el palet al seu lloc, el jugador o jugadora, a peu coixet saltava per sobre del quadre (el palet no es tocava mai amb els peus i sempre s'havia de saltar per sobre el quadre que era) i es continuava de la mateixa manera pels quadres dos i tres. En arribar als dos primers quadres travessers, s'arrepnjava un peu a cada quadre (fent escarrantxa), es

passava a peu coixet l'altre quadre i altre cop es feia escarranxa als números 7 i 8 i en aquesta posició es donava mitja volta, tot saltant, quedant altre cop fent escarranxa entre els mateixos quadres, però mirant ara cap a la sortida. Es desfeia el camí de la mateixa manera, però en arribar al quadre tocant al del palet, s'aturava, es plegava el palet i se saltava el quadre a peu coixet. Un cop fet aquest recorregut correctament, el jugador tirava el palet al quadre següent i altre cop es feia el mateix, fins que el palet ja es tirava al darrer quadre.

Quan el palet era als quadres 4, 5, 7 o 8, en passar per ells no es feia escarranxa, sinó que s'arrepnjava els dos peus al quadre que no hi havia el palet.

Quan un jugador o jugadora ja havia aconseguit de posar el palet a l'últim quadre, l'havia recollit i sortit de la *genquilla* correctament, es passava a una segona part del joc que es desenvolupava idènticament que la primera, l'única diferència que hi havia era que el palet s'havia de llençar al quadre que li corresponia sense mirar, o sigui, posant-se d'esquena al dibuix.

A. C.

Els components del Club de Futbol-Sala

